

Handläggare
Erik Nordstrand
Telefon: 08-50825204

Till
Socialnämnden
2024-08-27

Remiss av Betänkandet - En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, Dnr KS 2024/655

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Utredningen En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder (MUK) liknande den som finns i Danmark. Av utredningen framgår att de senaste årens samhällsutveckling i Sverige tyder på att allt fler och yngre barn och unga involveras i grov våldsbrottslighet och behöver bemötas med delvis nya arbetssätt och mer verksamma insatser.

För att åstadkomma tydligare åtgärder från samhällets sida när barn och unga har hamnat i en kriminell bana och för att möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser föreslås i utredningen, i likhet med den danska ordningen, att beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga i målgruppen bör regleras i en ny särskild lag.

Förslaget innebär att en ny statlig myndighet inrättas: Myndigheten mot ungdomskriminalitet, MUK. Om det finns risk för att den unge kommer begå brott av allvarligt slag ska MUK besluta om en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder för den unge. Målgruppen som kan komma i fråga för en handlingsplan är barn upp till 18 år utan nedre åldersgräns, där det finns risk för att den unge kommer att begå brott av allvarligt slag.

Socialnämnden är skyldig att verkställa den handlingsplan som MUK har beslutat om. Handlingsplanen innehåller krav på deltagande i socialtjänstens insatser, men även insatser från andra huvudmän, t.ex. kontakt med hälso-och sjukvård eller fritidsaktiviteter. Vid sidan av socialtjänstens ordinarie uppföljning

av insatserna ska Kriminalvården ansvara för att följa och kontrollera verkställigheten av handlingsplanen, både av den unge och av socialtjänsten.

Sammantaget avstyrker förvaltningen förslaget med att inrätta ungdomskriminalitetsnämnder. Förvaltningen framhåller i stället fortsatt stärkt samverkan med relevanta aktörer, prioritering av effektiva och kunskapsbaserade metoder och att införandet av ny socialtjänstlag prioriteras och resurssätts korrekt så att fler kan nås av stöd i tidigare skede. Att bygga upp ett parallellt system med en ny lag, en ny myndighet och en ny typ av uppföljning där det saknas tillräcklig forskning om effekterna av ett sådant system bör därför inte ges prioritet.

Det riskerar också att försvåra socialtjänstens arbete, leda till undanträngningseffekter för andra målgrupper inom socialtjänsten och dessutom få en stor påverkan på det kommunala självstyret.

Parallella system riskerar även att skapa otydlighet mellan straff och sociala insatser gentemot enskilda och samhället i stort.

Om förslaget genomförs riskerar tilliten till socialtjänsten minska, vilket även skulle påverka möjligheterna att nå ut med främjande insatser och förebyggande stöd till barn och unga och deras familjer.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och att beslutet justeras omedelbart.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har överlämnat ärendet till stadsledningskontoret, socialnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd, Järva stadsdelsnämnd och Norra innerstadens stadsdelsnämnd.

Remissvaret ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 25:e augusti 2024.

Ärendet

Utredningen har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder liknande den som finns i Danmark. I uppdraget har ingått att

- beskriva den danska ordningen och redogöra för vilka lärdomar som kan dras,
- analysera möjligheterna att införa en ordning liknande den danska i Sverige
- lämna nödvändiga författningsförslag för att inrätta en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder som är anpassad

till svenska förhållanden och regelverk utifrån ett statligt huvudmannaskap.

Den danska ordningen

Utredningens förslag grundar sig på den ordning med ungdomskriminalitetsnämnd som infördes i Danmark 2019. Grundstenarna i den danska ordningen bygger på att staten, genom berörda myndigheter, griper in, beslutar om och följer upp brottsförebyggande åtgärder till barn och unga mellan 10 och 17 år som har begått eller misstänks för allvarlig brottslighet. Syftet är att förhindra att barn och unga begår brott och involveras i en kriminell livsstil. Beslut om åtgärder fattas av en oberoende nämnd som är sammansatt av ledamöter från både rättsväsendet och kommunen med kompetens om och erfarenhet av målgruppen.

Ordföranden ska vara en ordinarie domare och de andra två ledamöterna från polisen respektive kommunens socialtjänst. Höga krav ställs på enskilda barn och unga och deras vårdnadshavare för att tydliggöra det egna ansvaret att komma till rätta med en negativ situation.

Staten ansvarar för att följa upp och kontrollera att de brottsförebyggande åtgärderna genomförs så att insatser snabbt kan vidtas om utvecklingen går åt fel håll. I Danmark är det motsvarande Kriminalvården som har detta ansvar.

Utredningens utgångspunkter

Av utredningens direktiv framgår att förslagen ska utgå från ett statligt huvudmannaskap. En svensk ordning liknande den danska innebär således att staten i vissa delar får ansvar för beslut om och uppföljning av brottsförebyggande insatser till enskilda barn och unga. Även om kommunernas övergripande ansvar för målgruppen kvarstår innebär förslaget i vissa delar en inskränkning i det kommunala självstyret.

Förslaget med att tillsätta utredningen om att införa ett statligt huvudmannaskap bygger på antagandet att socialtjänsten inte i tillräcklig grad följer upp eller fattar rätt beslut i enskilda ärenden.

Vid utformningen av förslagen har utredningen haft att förhålla sig bland annat till det befintliga straffrättsliga systemet och den sociala skyddslagstiftningen i Sverige. Förslagen i sin helhet har i så stor utsträckning som möjligt anpassats till befintligt regelverk och förhållanden i Sverige utan att frångå de huvudsakliga grundstenar som reformen i Danmark vilar på. De delar av förslagen som omfattar ett statligt huvudmannaskap utgår från den svenska förvaltningsmodellen och därmed den styrning som tillämpas för svenska myndigheter.

Utredningen framhåller att de senaste årens allvarliga samhällsutveckling i Sverige med allt fler och allt yngre barn och unga som involveras i grov våldsbrottslighet behöver bemötas med nya åtgärder. Behovet av att staten tar ett tydligare ansvar för styrning på det brottsförebyggande området har betonats. Ett system liknande det danska skulle kunna bidra till att ge en tydligare helhetsbild av vilka brottsförebyggande åtgärder som vidtas till en målgrupp som samhället i dag har stora utmaningar att klara av, hur de genomförs och vilken effekt de får. Detta skulle kunna ligga till grund för ett mer enhetligt, effektivt och långsiktigt brottsförebyggande arbete till en målgrupp som har stor negativ påverkan på samhället. Ett system där staten tar ansvar för att besluta om, och följa upp insatser till barn och unga i målgruppen blir inte som i dag avhängigt av kommunens prioriteringar och resurser för individer i målgruppen. Den enskildes delaktighet och eget ansvar för att komma till rätta med en negativ situation eller utveckling tydliggörs samtidigt som det säkerställs att den enskilde får stöd att uppfylla och genomföra de krav som ställs genom beslutade åtgärder.

Ny lag föreslås

I likhet med den danska ordningen föreslår utredningen att beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga i målgruppen bör regleras i en ny särskild lag. Lagen ska benämnas lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga. Förslaget innebär en särskild ordning såväl i förhållande till socialtjänstlagen (2001:453) som annan lagstiftning, såsom LVU och straffrätten. I lagen ska tydliga ansvarsförhållanden samt rättigheter och skyldigheter för enskilda i den nya ordningen regleras.

Målgrupp för ny lag

Målgruppen är barn och unga med hemvist i Sverige som är under 18 år och som riskerar att begå brott av allvarligt slag ska omfattas av reformen. Utredningen föreslår ingen nedre åldersgräns. Utredningen har identifierat andra kriterier än i Danmark för att nå de barn och unga som löper stor risk att dras in i allvarlig brottslighet. Bedömningen av om det finns en sådan risk ska grundas på den enskildes beteende, levnadsförhållanden, eventuell brottslighet och övriga omständigheter. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om barnet eller den unge vistas i en kriminell miljö.

Beslut om brottsförebyggande åtgärder bör baseras på en samlad bedömning av olika omständigheter som sammantaget talar för att barnet eller den unge är i riskzonen för att utveckla en destruktiv kriminell livsstil. En sådan ordning innebär att samhället kan gripa in i ett tidigare skede jämfört med i Danmark och att den svenska processen kan vara både snabbare och mer effektiv, jämfört med

den danska. Det tydliggörs också att systemet inte är straffrättsligt. Barn och unga kan involveras successivt i kriminalitet och det kan vara svårt att identifiera en tydlig gräns när ett barn eller ung person har gått från att vara i riskzonen för att hamna i kriminalitet till att ha etablerat ett kriminellt beteende. Även om det inte kan klarläggas att ett visst enskilt brott har begåtts kan det ändå vara uppenbart att barnet eller den unge riskerar att dras in i kriminalitet och är i behov av åtgärder.

Utredningen har bedömt att antalet barn och unga som kommer att omfattas av reformen kommer att uppgå till mellan 1 500 och 2 000 nya individer årligen. Det är dock svårt att bedöma hur många barn och unga som riskerar att utveckla en kriminell livsstil och begå brott av allvarligt slag i framtiden. Nyligen gjorda bedömningar av antalet barn och unga under 18 år som ansluter sig till eller befinner sig i kriminella nätverk har genomförts av Polismyndigheten och Brottsförebyggande rådet. Uppgifterna behöver betraktas med försiktighet eftersom det finns ett stort mörkertal och andra osäkerhetsfaktorer. De geografiska skillnaderna är stora och antalet varierar också över tid beroende på brottsutvecklingen och andra faktorer, vilket gör att den organisation som ska byggas upp behöver ha ett stort mått av flexibilitet.

En ny statlig myndighet inrättas

Utredningen föreslår att en ny nationell statlig myndighet inrättas, Myndigheten mot ungdomskriminalitet, MUK. Vid MUK ska finnas sju regionala beslutsorgan som fattar beslut om individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga i målgruppen. Beslutsorganen ska bestå av tre ledamöter. Ordföranden ska vara eller ha varit domare. Övriga ledamöter ska vara anställda av Polismyndigheten och av en kommun och ska ha erfarenhet av arbete med barn och unga. Arbetet ska bedrivas i takt med det pågående utvecklingsarbetet inom området och i nära samverkan med andra aktörer. Det kommer att krävas stora insatser för att informera barn och unga, vårdnadshavare, och andra berörda om den nya ordningen. Vidare ska myndigheten sammanställa och sprida kunskap om vilka brottsförebyggande åtgärder som vidtas för målgruppen samt vilken effekt de får. Myndigheten kan på så sätt bidra med stöd till kommunerna i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga i riskzonen för kriminalitet.

En statlig uppföljning av socialtjänsten införs

Socialnämnden är skyldig att verkställa den handlingsplan som MUK har beslutat om. Handlingsplanen innehåller krav på deltagande i socialtjänstens insatser, men även insatser från andra huvudmän, t.ex. kontakt med hälso-och sjukvård eller fritidsaktiviteter. Vid sidan av socialtjänstens ordinarie uppföljning av insatserna ska Kriminalvården ansvara för att följa och

kontrollera verkställigheten av handlingsplanen, både av den unge och av socialtjänsten.

Då Kriminalvården har stora utmaningar och det finns principiella invändningar mot att myndigheten skulle få ett uttalat brottsförebyggande uppdrag lämnar utredningen två alternativa förslag. Det första alternativa förslaget är att MUK får ansvar för att besluta om individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga och att Kriminalvården får ansvar för att följa upp och kontrollera genomförandet av de brottsförebyggande åtgärderna. Den andra alternativa förslaget är att MUK får ansvar både för att besluta om individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga och för att följa upp och kontrollera att de brottsförebyggande åtgärderna genomförs.

Polismyndighetens roll

Polismyndigheten är den myndighet som ska få ansvar för att initiera ärenden till MUK genom beslut om hänvisning av ärenden rörande enskilda individer som omfattas av lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga. Ett ärende ska hänvisas till MUK om det finns risk för att barnet eller den unge kommer att begå brott av allvarligt slag. Bedömningen av om det finns en sådan risk ska grundas på barnets eller den unges beteende, levnadsförhållanden, eventuell brottslighet och övriga omständigheter. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om barnet eller den unge vistas i en kriminell miljö. Innan Polismyndigheten fattar beslut om att hänvisa ett ärende ska uppgifter om barnet eller den unge inhämtas från ansvarig kommun.

Socialnämndens roll

Förslagen innebär nya åtaganden för kommunerna under hela processen. Inför ett beslut i MUK ska ett yttrande inhämtas från socialnämnden. Socialnämndens yttrande ska innehålla en bedömning av risken för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag och förslag på lämpliga brottsförebyggande åtgärder för barnet eller den unge. Socialnämnden ska utse en särskild handläggare för barnet eller den unge. Socialnämnden ska också ansvara för att verkställa de insatser som MUK beslutar om.

MUKs uppdrag

Om MUK bedömer att det finns risk för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag ska ett beslut fattas om en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder. Riskbedömningen är densamma som vid Polismyndigheten men grundas på ett mer omfattande och utförligt beslutsunderlag. De brottsförebyggande åtgärderna ska utgå från barnets eller den unges och vårdnadshavarens behov, förutsättningar och förhållanden.

En handlingsplan ska innehålla en eller flera brottsförebyggande åtgärder i form av insatser och krav. Vid prövningen av vilka insatser och krav som en handlingsplan ska innehålla ska barnets eller den unges och vårdnadshavarens inställning till varje åtgärd samt lämpligheten av åtgärden i övrigt beaktas. Insatserna kan vara i form av öppenvård, eller heldygnsvård. MUK föreslås enbart kunna fatta beslut om sådana insatser som socialnämnden i dag har rätt att fatta beslut om enligt socialtjänstlagen. Dessa insatser kan vara till exempel vara kontaktperson, särskilt kvalificerad kontaktperson, kontaktfamilj, familjebehandling eller annan likvärdig behandling, strukturerade stöd- och behandlingsprogram och stödsamtal. Även sociala insatsgrupper bör kunna ingå som en insats i en handlingsplan.

Åtgärder kan beslutas även utan samtycke. En handlingsplan ska vara tidsbestämd och gälla i högst två år. När det finns behov får MUK efter en förnyad prövning fatta beslut om ändring eller upphörande av en handlingsplan. Beslut om handlingsplanen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Om det finns skäl för det ska MUK även kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av en ansökan om vård med stöd av LVU samt till behovet av sådant stöd eller sådana insatser till vårdnadshavare som socialnämnden kan besluta om.

Ärenden hos MUK ska handläggas skyndsamt. Offentligt biträde ska förordnas för barnet eller den unge och hans eller hennes vårdnadshavare i ärenden och mål som rör beslut om handlingsplan eller förnyad prövning av en handlingsplan, om det inte kan antas att behov av biträde saknas.

MUK ska avgöra ärenden efter muntlig handläggning i form av ett personligt möte vid de regionala beslutsorganen. Barnet eller den unge samt hans eller hennes vårdnadshavare är skyldiga att delta vid mötet. Till mötet ska även socialnämnden och den myndighet som ansvarar för uppföljningen kallas. Även en stödperson för barnet eller den unge får medverka, om det inte är olämpligt. Mötet ska utformas och anpassas så att barnet eller den unge kan tillgodogöra sig syftet och innehållet. Barnet eller den unge och hans eller hennes vårdnadshavare ska få tillfälle att yttra sig. Barnet eller den unge ska få tillfälle att framföra sin åsikt.

Socialnämnden ska ansvara för att barnet eller den unge genomför de insatser som framgår av handlingsplanen. Om det finns behov av ytterligare insatser enligt socialtjänstlagen under verkställigheten av en handlingsplan får socialnämnden, utan att ändra handlingsplanen, besluta om sådana insatser. Verkställigheten ska bedrivas i nära samråd med den myndighet som ansvarar för uppföljningen.

Det ska noggrant följas upp och kontrolleras att åtgärderna i en handlingsplan verkställs och genomförs. Barnet eller den unge ska få en särskild ungdomshandläggare vid den myndighet som ansvarar för uppföljningen. Kontroll av att barnet eller den unge genomför åtgärderna i handlingsplanen ska göras minst en gång i veckan under den inledande perioden av handlingsplanens giltighetstid. Vid god efterlevnad kan kontrollerna därefter göras mer sällan, dock minst en gång per månad. Uppföljningen ska även omfatta regelbundna möten med barnet eller den unge. Ett första uppföljningsmöte ska genomföras senast sju dagar efter det att ett beslut om handlingsplan har fattats. Vid mötet ska ungdomshandläggaren, barnet eller den unge, dennes vårdnadshavare och den särskilda handläggare som socialnämnden har utsett för den unge delta.

Om planen inte följs

Om barnet eller den unge missköter genomförandet av åtgärderna i handlingsplanen eller uteblir från uppföljningsmötena ska åtgärder vidtas omgående. Den myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll ska snarast kalla till ett särskilt uppföljningsmöte samt lämna en skriftlig uppmaning. Vid upprepad misskötsamhet kan myndigheten göra hembesök hos barnet eller den unge, om detta inte är uppenbart olämpligt. MUK ska underrättas om misskötsamheten eller om handlingsplanen inte genomförs av andra skäl. MUK har då möjlighet att ta upp ärendet till förnyad prövning. Om det är särskilt påkallat får MUK förelägga socialnämnden att vidta åtgärder för att barnet eller den unge ska kunna genomföra åtgärder i handlingsplanen på ett ändamålsenligt sätt samt förordna om Polismyndighetens hjälp att söka efter och hämta den unge till ett möte vid den myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll.

En ny ordning i den svenska förvaltningsmodellen

Utredningens förslag om en ny ordning för beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder är ett nytt inslag i den svenska förvaltningsmodellen och ett nytt åtagande för staten. Det innebär också nya uppgifter för kommunerna. Att genomföra förslagen är en omfattande process som noggrant behöver förberedas för att genomförandet ska bli så effektivt som möjligt. Utredningen föreslår därför att regeringen utser en särskild utredare som ska förbereda och genomföra reformen. Det pågående utvecklingsarbetet och eventuella lagändringar som genomförs på det brottsförebyggande området måste beaktas i detta arbete.

Utvärdering och uppföljning av reformen föreslås

Det är angeläget att reformen utvärderas. Utredningen föreslår att Statskontoret eller annan lämplig myndighet ska få i uppdrag att följa upp och utvärdera reformen utifrån de mål som riksdagen och

regeringen har angett. Utvärderingen bör avse effektivitet, resursutnyttjande, organisation och samverkan mellan myndigheterna. Vidare föreslås att Brottsförebyggande rådet eller annan lämplig myndighet får uppdrag att utvärdera reformen när det gäller dess effekter på kriminalitet bland barn och unga samt barns och ungas rättigheter, delaktighet och integritet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för strategi och utveckling. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 21 augusti 2024 och funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 22 augusti 2024.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen instämmer i att det generellt behöver göras mer för att förebygga och förhindra den situation med ökad gängkriminalitet och en allt yngre målgrupp som rekryteras in i gängmiljö. Samverkan i ett tidigt skede mellan olika aktörer för att stävja en ogynnsam utveckling för barn och unga behöver fortsatt prioriteras.

Nya angrepps- och arbetssätt behövs från många samhällsaktörer för att vända utvecklingen, där socialtjänsten är en viktig part bland andra. Fler behöver nås av, ta emot och fullfölja kunskapsbaserade insatser.

Staden har ett pågående och väl utvecklat arbete idag

I staden görs redan idag och sedan en längre tid tillbaka flera olika insatser på olika nivåer för att motverka att barn och unga dras in i kriminalitet och för att möjliggöra att den som är kriminell ska ges förutsättningar att hoppa av. En strategi är antagen av kommunfullmäktige för att förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet.

Samverkansstrukturer och samlokalisering med polismyndigheten finns på plats och en utarbetad samverkan finns även med kriminalvård och polis genom Trefas. Socialtjänsten och skolan har ett gott samarbete och skolsociala team finns på plats.

Flera utvecklingsinitiativ pågår, bland annat ett samarbete med barn och ungdomspsykiatri, BUP, i Stockholm som i pilotprojekt nu kommer att ingå i arbetet med sociala insatsgrupper, SIG. Ett större socialt investeringsprojekt har också inletts för att stärka vårdkedjan för barn och unga som varit placerade. Utöver det har staden ingått i samarbete med socialstyrelsen för att implementera fler av de kunskapsbaserade metoder som ska användas. Till hösten initieras ett arbete med att införa funktionell familjeterapi, FFT, och alla stadsdelsförvaltningar ingår i arbetet och kommer att utbildas i metoden som förespråkas av socialstyrelsen.

Förvaltningen ser inte att införandet av MUK är svaret på hur man ska komma till rätta med att barn och unga riskerar att dras in i kriminalitet. Att införa en ordning motsvarande de danska ungdomskriminalitetsnämnderna i Sverige riskerar att både underkänna och underminera socialtjänstens roll och kompetens och minska tilliten till socialtjänsten samt kommer att innebära en stor inskränkning i det kommunala självstyret.

Förvaltningen vill framföra följande farhågor med förslaget:

- **Den nya lagen riskerar att försvåra tillitsbygget**

Även om MUK:s verksamhet inte handlar om påföljder utan om förebyggande sociala insatser finns det överhängande risker, vilket också danska utvärderingar visar, att förfarandet kan uppfattas så av barn och vårdnadshavare när nämnden består av en domare, en polis och en kommunal tjänsteperson, och den statliga delen av uppföljningen (eventuellt) genomförs av Kriminalvården.

Med en ny kommande socialtjänstlag med ett tydligare förebyggande perspektiv att arbeta mer proaktivt och komma in i ett skede där problematiken ännu inte växt sig alltför stor kommer att skapa nya möjligheter för socialtjänsten. Om MUK införs finns risk att tilliten till socialtjänsten minskar, vilket skulle påverka möjligheterna att nå ut med främjande insatser och förebyggande stöd till barn och unga och deras familjer.

Om nämnden uppfattas som närmare knuten till brottsbekämpande aktörer kan det riskera att skrämja bort barn, unga och deras vårdnadshavare från att söka eller ta emot nämndens hjälp. Det går i motsatt riktning med intentionerna i nya socialtjänstlagen.

- **Ett parallellt system som riskerar att bli ineffektivt**

Den föreslagna ordningen riskerar att leda till parallella myndighetsprocesser och generera fler inblandade myndighetspersoner i varje enskilt ärende. Kriminalvården föreslås exempelvis i egenskap som myndighet med uppföljningsansvar för MUK att vid misskötsamhet kunna göra hembesök. Det blir ytterligare en intressent som ska samarbeta och följa upp samma insatser för familjen. Det kan riskera att bli förvirrande för familjerna att förstå rollfördelningen mellan myndigheterna.

Utredningen bedömer att socialtjänsten i de flesta fall skulle ha genomfört de insatser som MUK föreslår ändå. Den danska uppföljningen bekräftar denna bild, i 92 % av fallen i Danmark beslutade MUK likadant som socialnämnden.

Det kan även skapa förvirring i när exempelvis Polisen ska göra orosanmälningar och när de ska anmäla ett ärende till MUK. Om en

ungdom har begått ett brott bör även det ordinarie rättssystemet dra igång, vilket skapar ytterligare parallella processer.

Parallella system riskerar också att skapa otydlighet mellan straff och sociala insatser gentemot enskilda och samhället i stort. Att Kriminalvården förslås få ett uppföljningsansvar gällande en målgrupp som ännu inte begått brott kan uppfattas som att sociala insatser är straff. Detta undergräver socialtjänstens uppdrag att komma in tidigt med sociala insatser, ett arbetssätt som bygger på tillit och förtroende.

I den nya socialtjänstlagen framhålls vikten av att de insatser som socialtjänsten ger ska vara byggda på vetenskap och beprövad erfarenhet. Förslaget saknar tillräckligt vetenskapligt stöd för att det ska ha en brottsförebyggande effekt.

- **Andra utredningar som pågår kan ge nya verktyg**

Det pågår just nu ett stort antal utredningar inom området, bland annat Utredningen om öppna insatser utan samtycke till vårdnadshavare och fler tidiga insatser till barn och unga

(S 2022:D). Dessa initiativ kan resultera i förslag som i viss utsträckning motsvarar vad som åsyftas med MUK:s befogenheter, med den viktiga skillnaden att det då rör sig om nya möjligheter till insatser som socialnämnden kan fatta beslut om att verkställa utifrån sin egen kvalificerade bedömning av vad som är bäst för barnet i det enskilda fallet.

Även sekretesslagstiftningen ses över för att se om det behövs justeringar så att myndigheter ska kunna utbyta behövlig information, bl.a. för att motverka att barn och unga dras in i kriminalitet.

- **Påtagliga risker för undanträngningseffekter**

Förvaltningen befarar att socialtjänstens bedömningar kommer att påverkas negativt utifrån att yttrande till MUK ska inkomma inom tre veckor från socialtjänsten. Utredning och bedömning av behov, risker och skydd tar vanligtvis längre tid att utreda och bedöma, särskilt i komplexa ärenden med många riskfaktorer. Då socialtjänsten ska arbeta kunskapsbaserat och använda rekommenderade beslutsstöd såsom EARL och SAVRY tar det vanligtvis längre tid att genomföra en bedömning, särskilt i komplexa ärenden med många riskfaktorer och få skyddsfaktorer, vilket ärendena för MUK sannolikt kommer att innefatta. För att kunna lämna ett yttrande inom den angivna tidsramen kommer det att krävas prioriteringar inom stadsdelsnämndernas verksamhet och sannolikt riskerar det att bli resurskrävande och medföra undanträngningseffekter gentemot andra angelägna ärenden.

I sammanhanget finns långt fler, större sociala problem än kriminalitet, som socialtjänstens insatser har i uppdrag att motverka, så som våld i nära relation, barnmisshandel, psykisk ohälsa, barnfattigdom och skadligt bruk och beroende. Att växa upp med dessa riskfaktorer kan också öka risken att senare hamna i kriminalitet. Att arbeta med dessa målgrupper är något som socialtjänsten parallellt behöver kunna prioritera.

- **Orimlig påverkan på det kommunala självstyret**

Att socialnämnden ska verkställa åtgärder som en annan myndighet beslutat riskerar att kraftigt motverka socialnämndens eget arbete med att bygga goda relationer till de personer som är aktuella där.

Att införa en ordning där den som beslutar om insatser inte ansvarar för kostnaderna för verkställigheten innebär att kommunen mister rådighet över sin egen budget. Det finns även risker i att socialtjänstens tvingas verkställa något som går emot den egna bedömningen. Detta får anses som stora inskränkningar i det kommunala självstyret.

Förvaltningen förordar att förslaget inte ska genomföras

Förvaltningen förordar att det pågående arbete som görs ska fortgå och där så krävs intensifieras. Resultatet av de utredningar som pågår inom området såsom utredningen om insatser utan samtycke och översyn av sekretesslagstiftningen bör inväntas. Dessa två utredningar kan komma att ge socialtjänsten bättre förutsättningar att utföra sitt uppdrag. Utöver det behöver statens ansvar för den slutna ungdomsvården säkerställa platstillgången och kvaliteten på insatserna för de barn och unga som har behov av institutionsvård. Likväl behöver kvaliteten och tillgången på HVB hemmen som kan möta målgruppen öka. Här pågår statliga utredningar som förhoppningsvis kan bidra till en mer fungerande vårdkedja.

De resurser det skulle kosta att bygga upp en ny myndighet och ett parallellt system bör istället läggas på kärnverksamheten inom socialtjänsten. Genom att staten stärker resurserna till socialtjänsten ökar förutsättningarna att kunna erbjuda adekvata och kunskapsbaserade insatser för målgruppen så att fler kan nås av rätt stöd i rätt tid.

Utöver det förordar förvaltningen att staten tar ansvar för att det ska bli möjligt att tillhandahålla rekommenderade insatser.

Socialstyrelsen kunskapsstöd med rekommendationer avseende insatser till barn och unga för att motverka normbrytande beteende och hindra återfall i brott går idag inte att tillämpa fullt ut. En del av de insatser som Socialstyrelsen rekommenderar är dock inte tillgängliga i Sverige eller tillhandahålls genom licens från privata aktörer. Det är därför önskvärt med en nationell statlig aktör ansvarar för att de rekommenderade insatserna tillgängliggörs

genom implementering och utbildning i de kommuner där behoven finns och uppstår.

Om förslaget trots allt kommer att genomföras kan socialtjänsten behöva se över sin organisering av arbetet med unga i kriminalitet för att minimera risk för undanträngningseffekter och för att barn och ungdomar i kriminalitet och deras familjer i möjligaste mån ska mötas samordnat och inte fragmenterat.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och beslutet justeras omedelbart.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Betänkandet - En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2024-08-16
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2024-08-16